

KALENDARSKI UZRAST ODELJENJA, GODINE ŽIVOTA NASTAVNIKA I LOKALITET KAO SOCIO-DEMOGRAFSKI PREDIKTORI NASTAVNIČKE SAMOEFIKASNOSTI U RADU SA UČENICIMA SA SMETNJAMA U RAZVOJU

Zoran Bar ¹, Vojislav Todorović ¹, Deneš Birgermajer ², Milosav Adamović ³

¹ Osnovna škola "NH Dušan Dugalić", Beograd, R. Srbija; ² Beogradski razvojni centar – BERC, Beograd, R. Srbija; ³ Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju u Beogradu, Beograd, R. Srbija

Kod populacije sa smetnjama u razvoju, rani uzrast, koji sa sobom donosi mogućnost pravovremene intervencije, predstavlja dobar prognostički pokazatelj u globalnom razvoju deteta. Sa druge strane, godine života nastavnika, koje najčešće podrazumevaju i značajnost profesionalnog iskustva, takođe mogu biti važan prediktor u kontekstu profesionalne efikasnosti. Iz tog razloga, osnovni problem ovog istraživanja odnosi se na ispitivanje mogućnosti predikcije efikasnosti nastavnog procesa u zavisnosti od kalendarskog uzrasta dece u odeljenju, godina života nastavnika i lokaliteta kao faktora međugrupnih, kulturoloških specifičnosti.

Istraživanje je vršeno na namernom uzorku, sačinjenom od ukupno 100 ispitanika, nastavnika zaposlenih u obrazovnim institucijama za decu sa smetnjama u razvoju: „Zlatni most“ iz Sombathelja i „Vajda Marta“ iz Pape u Mađarskoj (N=71), odnosno školi za osnovno i srednje obrazovanje „Mara Mandić“ iz Pančeva (N=29). Kriterijumska varijabla je operacionalno definisana Skalom samoefikasnosti nastavnika ($\alpha=0,90$), dok su prediktorske varijable dihotomnog karaktera i sadrže po dve kategorije, koje predstavljaju socio-demografske karakteristike uzorka: kalendarski uzrast odeljenja (1.predškolski i niži; 2.viši i srednjoškolski); godine života nastavnika (1.24-44; 2.45-62); i lokalitet (1.Srbija; 2.Mađarska). Multivarijantnom regresionom analizom dobijen je statistički značajan model ($R=0,35$; $p<0,005$; $R^2=0,12$) koji pruža pozitivan odgovor na istraživačko pitanje i ukazuje na najznačajniji doprinos varijable kalendarski uzrast dece u odeljenju ($\beta=0,34$; $p<0,001$; $t=-3,53$) u predikciji efikasnosti nastavnog procesa, što indikuje da nastavnici odeljenja predškolskih i nižih razreda ocenjuju sebe efikasnijim u odnosu na one koji rade sa učenicima višeg i srednjoškolskog uzrasta. Kao primarno objašnjenje dobijenih rezultata može se istaći da pored toga što uzrast sa sobom donosi mogućnost rane intervencije, te predstavlja dobar prognostički pokazatelj globalnog razvoja deteta, kao takav, u obrazovnom procesu, predstavlja i značajan prediktor nastavničkog zadovoljstva sopstvenim profesionalnim učinkom. Sa druge strane, lokalitet objašnjava određeni deo varijabiliteta u pravcu pozitivnije samoprocene efikasnosti zaposlenih koji rade u Srbiji naspram kolega iz Mađarske, a koji ipak ostaje ispod nivoa statističke značajnosti ($\beta=0,18$; $p<0,073$; $t=-1,81$), dok se godine života, na uzorku ovog istraživanja, nisu istakle kao značajan prediktor nastavničke efikasnosti.

Ključne reči: smetnje u razvoju, nastavnička samoefikasnost, kalendarski uzrast odeljenja, godine života nastavnika, lokalitet.